

Indultum Leoninum et indultum Pianum.

Napisao: Dr. Josip Marušić.

Redovno se ne sklapaju ženidbe na smrtnoj postelji, ali u izvanrednim zgodama se moraju sklopiti, da se time spase čast koje osobe, ili da se pozakone djeca nezakonito rojena. Po pregjašnjem ženidbenom pravu trebalo je in articulo mortis za pojedini slučaj moliti sv. Stolicu, da podijeli oprost od ženidbene zapreke, a smjeli su i biskupi u slučaju prave potrebe ex praesumpta licentia Apostolicae Sedis dispenzirati pro foro interno od tajnih ženidbenih zapreka¹. Na forum externum smjeli su biskupi tu vlast protegnuti samo onda, kad je bilo ne samo teško, već uprav nemoguće obratiti se na papinsku kuriju².

Na vatikanskom je saboru više francuskih biskupa predlagalo, neka bi se biskupima proširila prava u podjeljivanju oprosta od ženidbenih zapreka³. Sabor nije mogao usvojiti toga predloga, jer je bio odgogjen radi burnih vremena, ali biskupima se je udovoljilo vi facultatum quinquennialium⁴.

U novije doba počevši tamo od 20. veljače 1888. izdala je rimska kurija cijeli niz odluka u pogledu oprosta od ženidbenih zapreka in articulo mortis. Kada se bolesnik nalazi na smrtnoj postelji, a rado bi se vjenčao, tada je nužno, da dušobrižnik brzo uređuje. U takvoj zgodi teško se je snaći i okretnijem dušobrižniku, da izvrši sve propisane odredbe kanonskoga

¹ Kutschker, Eherecht. V. Bd. S. 28.

² Kutschker, l. c. p. 34.

³ Martin, Coll. vol. II. p. 163. sq.

⁴ Aichner, Comp. jur. eccl. App. IV.

prava. I onaj svećenik, koji proučava nove ženidbene dekrete, što su od velike važnosti u dušobrižničkoj službi, mučno će se orijentirati kod tolike množine raznih decizija. Nije uvijek lako sve te odluke držati u pameti i u praksi ih valjano upotrijebiti. Zato držimo, da ćemo pridonijeti jasnoći odluka izdanih obzirom na oprost od ženidbenih zapreka in articulo mortis, ako točno razlikujemo *indultum Leoninum* i *indultum Pianum*.

I. *Indultum Leoninum*.

Okružnicom⁵, što ju je izdala kongregacija Rom. et univ. Inquisitionis dne 20. veljače 1888., dao je papa Leon XIII. vlast svim Ordinarijima, da mogu opraštati sve ženidbene zapreke uvedene crkvenim pravom izuzevši svećenički red i tazbinu u ispravnoj lozi, koja dolazi iz dopuštenoga putenog općenja. Te zapreke mogu biskupi ili njihovi zamjenici po naročito dobivenoj vlasti od kongregacije S. R. U. Inquisitionis opraštati onima, koji žive u priležništvu, ili su sklopili građansku ženidbu, kada se jedna od tih osoba nalazi u smrtnoj pogibelji, a nema vremena da se obrati na Apostolsku Stolicu⁶. Nije od potrebe, da su obje osobe teško bolesne, već je dosta, ako je samo jedna teško bolesna⁷. Mogu se oprostiti zapreke tajne i javne (*super impedimentis quantumvis publicis*)⁸. Biskup (ili točnije: *Ordinarius loci*) može ovu vlast habitualno podijeliti župnicima t. j. biskup može župnicima podijeliti općenitu subdelegaciju za dispense spomenute vrsti in *mortis periculo*, kada naime stranci prijete smrtna pogibelj te župnici nemaju vremena, da traže oprost od Ordinarija⁹. Ta vlast pripada ne samo župnicima u užem značenju, već svima, koji u župi samostalno vrše dušobrižničku službu, dakle i upraviteljima župa, dok ne pripada pomoćnim svećenicima, makar oni neko vrijeme i upravljaju župom za bolesti ili odsutnosti župnikove¹⁰. Oprost se može podijeliti i onda, kada je od osoba, što žive u civilnom braku

⁵ Acta S. Sedis XX. p. 543. seq.

⁶ S. C. Off. 20. Febr. 1888. i 23. Apr. 1890.

⁷ S. C. Off. 1. Jul. 1891. (Acta XXVI. 387.)

⁸ S. C. Off. 23. Apr. 1890. (Acta XXVI. 386.)

⁹ S. C. Off. 9. Jan. 1889.

¹⁰ S. Congr. Off. 23. Apr. 1890.

ili u konkubinatu, opasno oboljela ona osoba, koje se ženidbena zapreka neposredno ne tiče¹¹. Prema toj odluci može se podijeliti oprost ne samo onda, kada katolička stranka opasno oboli nego i onda, kada je nekatolička stranka u smrtnoj pogibelji. I *impedimentum clandestinitatis* pada pod ovu vlast. Ako naime postoji dovoljan razlog, mogu se konkubinarci i oni, koji su sklopili gragjanski brak, i bez svjedoka vjenčati¹². Redovno se ova vlast proteže samo na ženidbene zapreke, a ne ženidbene zabrane. Tako se po toj vlasti mogu dispenzirati oni, kod kojih postoji zapreka razlike vjere (n. pr. kršćanska osoba sa židovskom ili muhamedanskom), a ne mogu se dispenzirati oni, kod kojih postoji zabrana mješovite vjere (n. pr. katolička osoba s grčko-istočnom ili s protestantskom)¹³. Neki su autori¹⁴ kao vjerojatno mnijenje zastupali, da *impedimentum mixtae religionis* u slučaju velike nužde prestaje *ex epikeia* ili *ex praesumpta voluntate summi Pontificis*. Megjutim ovo mišljenje nije vjerojatno, jer kongregacija S. Officii (18. ožujka 1891.) izričekom naglasuje, da Leon XIII. okružnicom od 20. veljače 1888. nije podijelio vlast dispenzirati od zabrane mješovite ženidbe in articulo mortis*. A te vlasti nije podijelio ni Pio X. S toga i danas vrijede riječi, što ih je kazao kanonista Feye: *Ne in urgentissima quidem necessitate episcopum ex praesumpta R. Pontificis voluntate posse in mixta religione dispensare existimamus*¹⁵. No u izvanrednim slučajevima podjeljuje Apostolska Stolica tu vlast pojedinim dijecezama (n. pr. biskupiji štrazburškoj) i *quoad mixtam religionem*¹⁶.

Ako se po toj vlasti daje oprost od zapreke razlike vjere (*cultus disparitas*), treba: 1. da obje stranke obećaju, da će se

¹¹ S. Congr. Off. 1. Jul. 1891.

¹² S. Congr. Off. 13. Dec. 1899.

¹³ S. Congr. Off. 18. Mar. 1891.

¹⁴ *Haine de matr.* qu. 147; *De Smet, de spons. et matrim*³ n. 357.

* U okružnici Leona XIII. od 20. veljače 1888. govori se samo o ženidbenim zaprekama, a ne i o zabranama, pak je stoga kongregacija S. Officii 18. ožujka 1891. posve ispravno naglasila, da Leon XIII. tom svojom okružnicom nije podijelio vlasti dispenzirati od zabrane mješovite vjere; nu iz toga naglašivanja ne da se izvesti nikakav dokaz proti mnijenju onih auktora, koji se pozivlju na *praesumptam voluntatem summi Pontificis*. (Pripomena uredništva.)

¹⁵ *De imp. et disp. matrim*³, p. 517.

¹⁶ S. Congr. Offic. 10. Decembr. 1903.

sva djeca odgajati u katoličkoj vjeri, i to ne samo ona, koja će se eventualno roditi nego i ona, koja su već prije u konkubinatu ili u gragjanskoj ženidbi rojena; 2. da katolička stranka obeća, e će nastojati, da bi se nevjernik obratio**. To se razabire iz odgovora, što ga je kongregacija s. Officii dala lavovskom biskupu. Mi ćemo ovdje iznijeti upit biskupov i odgovor kongregacije. *Relate ad facultates episcopis a Sanctitate sua concessas (quae etiam parochis subdelegari possunt) dispensandi in articulo mortis in impedimentis matrimonium dirimentibus rogo quoad impedimenta mixtae religionis et disparitatis cultus benignissimam declarationem, an in istis etiam in articulo mortis non aliter dispensari possit nisi 1. ambo contrahentes promittant educationem omnis prolis in religione catholica et quidem 2. non solum prolis forte adhuc suscipiendae sed etiam antea (in concubinato vel civili matrimonio) jam susceptae, in quantum scilicet hoc a parentibus adhuc dependet, atque nisi etiam 3. pars catholica (licet privatim tantum) promittat, quod in quantum poterit, conversionem partis non catholicae procurare satagat? Resp. Cautiones etiam in articulo mortis esse exigendas. Disparitatem cultus utpote impedimentum dirimens in encyclica s. Officii 20. Febr. 1888. comprehendi, mixtam vero religionem uti impedimentum impediens non comprehendi¹⁷.*

Kada biskup po toj vlasti dozvoli podjaku, djaku ili onima, što položiše svečane zavjete, da mogu u teškoj bolesti, sklopiti ženidbu, a oni iza sklopljene ženidbe ozdrave, tada treba da biskup takav slučaj saopći zboru s. Officii, a ujedno neka biskup nastoji, da se sablazan, koliko je moguće, ukloni. Neka ih dakle biskup nagovori, da se presele u kraj, gdje se za njihov stalež ne zna, a ne može li to postići, neka im naloži, da obave duhovne vježbe, da izvrše pokornička djela i da valjanim životom nastoje popraviti pregjašnje zlo. To se jasno vidi iz spomenute okružnice od 20. veljače 1888. gdje se kaže: *Supremam s. Officii congregationem (episcopi) certiore* fa-

** Osim dvaju navedenih uvjeta potreban je i treći, t. j. da akatolik obeća, da ne će katoličku stranku smetati u ispunjavanju njenih vjerskih dužnosti. Riješenje Congr. S. Officii od 18. ožujka 1891. ne spominju izrično taj uvjet s razloga, što se u stavljenom pitanju nije nalazio. (Pripomena uredništva).

¹⁷ S. Congr. Off. 18. Mart. 1891.

ciant et interim omni ope curent, ut scandalum, si quod adsit, eo meliori modo quo fieri possit removeatur, tum inducendo eosdem, ut in loca se conferant, ubi eorum conditio ecclesiastica aut religiosa ignoratur, tum si id obtineri nequeat injungendo saltem iisdem spiritualia exercitia aliasque salutares poenitentias atque eam vitae rationem, quae praeteritis excessibus redimendis apta videatur, quaeque fidelibus exemplo sit ad recte et christiane vivendum.

II. Indultum Pianum.

Spomenutu vlast, koju je Leon XIII. podijelio biskupima (poznatu pod imenom: indultum Leoninum), proširio je papa Pijo X. odredivši, da u smrtnoj pogibelji, kada nema Orinarija ili župnika, može svaki svećenik ne samo valjano asistirati sklapanju ženidbe u prisutnosti dvojice svjedoka¹⁸, već može dispenzirati i od svih zapreka ženidbenih, što počivaju na crkvenom pravu izuzevši svećenički red i tazbinu u ispravnoj lozi, ako ona proizlazi iz dozvoljenoga putenoga općenja. Kontrahentima se daje oprost od zapreka, te se smiju vjenčati, da im se umiri savjest, ili da se pozakone djeca, ako ih ima¹⁹. Pijo X. ne traži, da dotične osobe žive u konkubinatu ili u gragjanskoj ženidbi²⁰, već taj propis vrijedi za svaki slučaj, kada ženidba nije valjano sklopljena ili u opće nije sklopljena, a stranke se žele vjenčati prije nego li ih smrt rastavi. Stranke se žele vjenčati, da umire svoju savjest (ad consulendum conscientiae); to biva primjerice onda, kada jedna stranka obećanjem ženidbe zavede drugu na grijeh bludnosti pa joj je žao, te želi ženidbom popraviti tu pogriješku, koliko se dade. A fortiori vrijedi taj propis za slučaj, kada se iz nedopuštenog općenja rodilo dijete, pa se stranka, koja je teško oboljela, boji, da je smrt ne prevari, i želi se vjenčati, da se dijete uzmogne pozakoniti (ad consulendum legitimationi prolis). Budući da Pijo X. ne traži, da dotične osobe moraju biti baš priležnici ili gragjanskom ženidbom vezani, nego propis vrijedi za svaki ini slučaj, kada ženidba nije valjano sklopljena, ili uopće nije sklopljena, to je u tom pogledu Pijo X. proširio indultum Leoninum. Proširio ga je i time, što

¹⁸ Decretum: Ne temere art. VII.

¹⁹ S. C. de sacr. 14. svibnja 1909.

²⁰ S. C. de sacr. 16. Aug. 1909.

nije sada potrebita naročita subdelegacija sa strane Ordinarija, već papa sam delegira svakoga svećenika, da može spomenute zapreke oprostiti, ako prijete pogibao smrti — ubi parochus vel loci Ordinarius vel sacerdos ab alterutro delegatus haberi nequeat²¹. Ako se dakle ne može do župnika, a još manje do biskupa, a ni do kapelana, kojega je ovlastio župnik, onda može prisustvovati ženidbi i spomenute zapreke oprostiti kojigod svećenik. Župnik je primjerice odsutan iz župe, a kapelana nema, ali u župi stanuje u penziji starac svećenik iz tuge biskupije, to može i smije ovaj prisustvovati ženidbi i spomenute zapreke oprostiti. Može to biti i onaj svećenik, koji je javnim dekretom poimence izopćen, ili od službe suspendiran, pa svećenik shizmatik i heretik i apostata, jer se svećenički čin ne gubi nikojim grijehom²².

No u drugom je pogledu indultum Pianum uži, nego li indultum Leoninum, jer ovaj posljednji svima subdelegiranim župnicima i upraviteljima župa podjeljuje vlast dispenzirati i od zapreke clandestinitatis, t. j. iz važnih razloga može se vjenčati i bez nazočnih dvaju svjedoka. Pijo X. pak izrijeком kaže, da pri sklapanju braka in articulo mortis imaju biti prisutna uz svećenika i dva svjedoka. Imminente mortis periculo, ubi parochus vel loci Ordinarius vel sacerdos ab alterutro delegatus haberi nequeat, ad consulendum conscientiae et (si casus ferat) legitimationi prolis, matrimonium contrahi valide ac licite potest coram quolibet sacerdote et duobus testibus²³.

Bilo bi poželjno, da je Pijo X. podijeljenu vlast protegnuo i na impedimentum clandestinitatis, t. j. da svaki svećenik iz važnih razloga može prisustvovati ženidbi in periculo mortis i bez nazočnosti dvaju svjedoka, jer se mogu desiti takove prilike, da je upravo moralno nemoguća prisutnost dvaju svjedoka. Da su naime svjedoci prisutni, lako bi mogao štetovati dobar glas kontrahenata i cijele obitelji. Bilo bi stoga dobro, kad bi koji biskupski Ordinarijat zamolio Apostolsku Stolicu, neka dozvoli, da u slučaju prijete nužde smije svaki svećenik pribivati sklapanju braka i bez prisutnih svjedoka.

²¹ Decretum: Ne temere 2. Aug. 1907. Art. VII.

²² Isp. Dr. Pazman, Tumačenje dekreta: Ne temere u „Katol. Listu“ 1908. str. 117.

²³ Decretum: Ne temere 2. Aug. 1907. Art. VII.

No budući da indultum Leoninum nije ukinut, to on ima i danas obvezatnu moć, pa stoga mogu i sada župnici i upravitelji župa, koji su zato od biskupa subdelegirani***, pribivati ženidbi in articulo mortis i bez nazočnosti dvaju svjedoka, te mogu dispenzirati od svih ženidbenih zapreka, koje se temelje na crkvenom pravu izuzevši svećenički red i tazbinu u ispravnoj lozi, kad ova polazi iz dopuštenoga putenog općenja****.

*** U zagrebačkoj nadbiskupiji svi su župnici i upravitelji župa za to od Ordinarija subdelegirani. (Pripomena uredništva).

**** Kadagod biskup, župnik (župe upravitelj) ili obični svećenik u slučaju smrtne pogibelji podijeljuje oprost od ženidbene zapreke osobama, koje imaju već nezakonito rođene djece, treba da tu djecu izrično proglase zakonitom. Adulterina et sacrilega proles ne može se proglasiti zakonitom. (Pripomena uredništva.)

Odredbe sv. Stolice.

I. Okružnica sv. Oca Pape Pija X. kardinalu Koppu, biskupu Vratislavskomu, i ostalim nadbiskupima i biskupima Njemačke, o katoličkim mješovitim radničkim društvima.

U ovoj okružnici, koja počima riječima *Singulari quadam* od 24. rujna 1912. rješava sv. Otac delikatno pitanje, koje se bilo zaoštrilo u Njemačkoj, da li je naime radniku katoliku slobodno biti članom društva nekatoličkog, u kojem su naime članovi luterani, kalvini i dr. Da u kratko i u jezgri iznesemo sadržaj te okružnice u najmarkantnijim izrekama:

Singulari quadam caritete benevolentiae erga Germaniae catholicos... impulsus sumus omne studium curamque convertere ad eam excutiendam controversiam, quae inter eos est, de consociationibus opificum...

Iam, quod ad societates operariorum attinet, quamquam iis propositum est commoda huius vitae comparare sociis, tamen maxime probandae, aptissimaeque omnium ad veram solidamque sociorum utilitatem illae sunt habendae, quae praecipue religionis catholicae fundamento constitutae sunt et Ecclesiam aperte sequuntur duces... Ex quo sequitur, ut conso-